

نسبت حکمرانی و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

محمد شاه‌محمدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۵/۱

چکیده

یکی از اساسی‌ترین وظایف حکومت‌ها در مورد شهروندان و جامعه تأمین امنیت ملی است. امنیت به‌عنوان بستری برای زندگی، رشد و پیشرفت انسان‌ها در عرصه‌های گوناگون، امری ضروری بوده و با توجه به ارتباطات پیچیده میان مؤلفه‌های مؤثر بر ابعاد امنیت ملی، پایداری امنیت ملی به‌عنوان راهی برای تأمین امنیت ملی حال و آینده مدنظر حکومت‌ها قرار گرفته است. همچنین الگوی «حکمرانی خوب» که مبنای سنجش وضعیت حکمرانی میان کشورها از سوی برنامه توسعه سازمان ملل در قالب هشت شاخص معرفی شده و به‌نوعی با امنیت ملی پایدار دلالت کارکردی دارد، گزینه‌ای است که از سوی پژوهشگر انتخاب شده تا رابطه آن با پایداری امنیت ملی بررسی گردد. بر همین اساس محقق موضوع خود را نسبت «حکمرانی متعالی (خوب)» و «پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران»، انتخاب کرده است. هدف اصلی پژوهشگر، شناخت رابطه حکمرانی متعالی و پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران است. روش پژوهش از نظر نوع هدف، کاربردی - توسعه‌ای و از نظر رویکردی، توصیفی - تحلیلی است. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه است. داده‌های این تحقیق با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردیده است. جامعه آماری ۱۳۰ نفر، حجم نمونه برابر فرمول کوکران ۶۹ نفر و پایایی پرسش‌نامه از روش تکرار آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ از طریق SPSS تأیید شده است. در نتیجه‌گیری، مشخص شد میان حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی در ج.ا.ایران، رابطه‌ای معنادار، مستقیم، متقابل و دوسویه وجود دارد، به‌گونه‌ای که پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران، در پایداری حکمرانی خوب در ج.ا.ایران، رابطه‌ای مستقیم و دوجانبه دارد.

واژگان کلیدی: حکمرانی، حکمرانی متعالی، حکمرانی خوب، امنیت ملی، پایداری امنیت ملی، ایران.

۱. استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

مقدمه

جوامع پویا و کارآمد جهت ارتقا و پیشرفت خود، همواره نیازمند بستری امن و پایدارند؛ بنابراین جمهوری اسلامی ایران نیز همانند سایر کشورهای در حال توسعه، جهت رسیدن به آرمان‌ها و دستیابی به چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران ملزم به ایجاد امنیت ملی پایدار است؛ اما مسائلی همچون ناآرامی‌ها و حرکات اعتراضی دی‌ماه ۱۳۹۶، آبان‌ماه ۱۳۹۸ و اردیبهشت ۱۴۰۱، می‌تواند امنیت ملی را آسیب‌پذیر و ناپایدار سازد؛ بنابراین دغدغه اصلی محقق شرایط ناپایدار امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. حاجیانی (۱۳۹۷) برای تحلیل این اعتراض‌ها از الگویی با سه سطح خرد، میانی و کلان استفاده کرده است. وی عوامل ساختاری همچون جمعیت جوان مطالبه‌گر، هنجار شدن فساد اقتصادی، نادیده‌گرفتن واقعیت‌های جامعه در گفتمان رسمی حاکمیت، شکاف و دوگانگی دولت-ملت در حل مسائل و چالش‌های اجتماعی را به‌عنوان دلایل این اعتراض‌ها معرفی می‌کند (حاجیانی و دیگران، ۱۳۹۷: ۲۷۴-۱۷)؛ بنابراین، پژوهشگر، بخشی از علل ناپایداری امنیت ملی را ضعف و آسیب‌پذیری در حکمرانی می‌پندارد. همچنین با تحول حکمرانی به حکمرانی خوب و دگردیسی امنیت از کلاسیک به امنیت نوین و موسّع، این دو مفهوم علاوه بر تقارن زمانی شکل‌گیری، دلالت‌های کارکردی نیز یافته و موقوم یکدیگر شناخته می‌شوند و اجرای حکمرانی خوب به تحقق امنیت پایدار مدد جدی می‌رساند (کریمی‌ملکه، ۱۳۹۱: ۴۳).

علاوه بر موارد بالا، نتایج بررسی‌های محقق حاکی از فقدان تحقیق علمی در خصوص رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. در همین راستا محقق الگوی «حکمرانی خوب» که مبنای سنجش وضعیت و کیفیت حکمرانی میان کشورها از سوی برنامه توسعه سازمان ملل در قالب هشت شاخص شامل پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، کارایی و اثربخشی، انصاف و عدالت، معرفی شده است را برگزیده و به دنبال رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. با این اوصاف مسئله تحقیق «رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» است و پژوهشگر به دنبال پاسخ به پرسش اصلی تحقیق مبنی بر اینکه «چه رابطه‌ای بین حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟» است و پرسش‌های فرعی تحقیق این است که چه رابطه‌ای بین هر کدام از شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟ همچنین فرضیه اصلی پژوهش، حاکی از وجود ارتباطی معنادار میان حکمرانی خوب و پایداری

امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است و فرضیه‌های فرعی نیز شامل رابطه معنادار هر کدام از شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران است. هدف اصلی تحقیق شناخت رابطه حکمرانی خوب و پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است و اهداف فرعی تحقیق نیز شامل شناخت حکمرانی متعالی، شناخت امنیت ملی پایدار و شناخت رابطه هر کدام از شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی و پایداری امنیت ملی است. از آنجا که امنیت پایدار نمی‌تواند استانی بحث گردد؛ ولی لازمه هرگونه پیشرفت وجود امنیت به‌عنوان زیرساخت است؛ بنابراین، این مقاله با عنوان همایش که بحث استانی است به این دلیل کلی مطرح گردیده است.

پیشینه شناسی و مبانی نظری

الف) پیشینه شناسی

۱. ملک‌شاهی و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله «وضعیت حکمرانی خوب و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷-۱۳۹۰)»، ناشر: فصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال چهارم، شماره ۱۶، سؤال: شاخص‌های حکمرانی خوب چه تأثیری بر امنیت ملی ایران دارند؟ فرضیه: با کاهش شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران، ضریب امنیت ملی نیز کاهش می‌یابد. روش: آمیخته با رویکرد پیمایشی؛ نتیجه حاکی از تأثیرپذیری مستقیم و معنادار امنیت ملی از حکمرانی متعالی است.

۲. بدخشان (۱۳۹۹)، در مقاله «نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب» مندرج در جلد ششم، صفحه ۴۳ از مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، ناشر: دانشگاه عالی دفاع ملی، سؤال: نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب چیست؟ روش: توصیفی-تحلیلی؛ نتیجه اینکه شاخص‌های حکمرانی متعالی و ابعاد امنیت پایدار در بسیاری از موارد دارای اثرات متقابل و هم‌پوشانی بوده و ارتقای امنیت پایدار موجب ارتقای حکمرانی به حکمرانی متعالی خواهد گردید و در مقابل ارتقای حکمرانی موجب تقویت و ارتقای امنیت پایدار خواهد شد.

۳. عموزاد خلیلی و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تأثیر حکمرانی خوب از بُعد سیاسی بر امنیت ملی در بین اقوام باتأکید بر قوم ترکمن» مندرج در جلد پنجم، صفحه ۳۷۷ از مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، ناشر: دانشگاه عالی دفاع ملی، سؤال: سیاست‌ها و عملکرد هر کدام از دولت‌های جمهوری اسلامی در پرداختن به امور ترکمن‌ها به عنوان یک مسئله مرتبط با امنیت ملی و آثار آن برای مردم مناطق ترکمن‌نشین چگونه بوده است؟ روش: توصیفی-تحلیلی؛ نتیجه اینکه در

منطقه مورد مطالعه ظرفیت‌های لازم سیاسی به سمت الگوی حکمرانی متعالی وجود دارد که با برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری درست سیاست‌های قومی در منطقه مورد مطالعه و تمام مناطق قوم‌نشین کشور بر اساس منطق اولیه ساختار حکمرانی متعالی می‌توان امنیت منطقه و در سطح کلان امنیت ملی کشور را تأمین کرد.

۴. عیوضی و همکاران (۱۳۹۶)، در مقاله «از بررسی حکمرانی خوب تا الگوی حکمرانی پایدار»، انتشارات فصلنامه راهبرد، شماره ۸۵؛ سؤال: کاستی‌های الگوهای حکمرانی خوب چیست؟ و چه الگویی را می‌توان جایگزین آن کرد؟ فرضیه: حکمرانی خوب روشی برای دستیابی به توسعه توسط بانک جهانی مطرح گردیده ولی کشورهای مختلف برای اجرای آن با چالش و کاستی‌هایی روبه‌رو شدند. از جمله آنکه منشاء حکمرانی خوب اقتصاد و توسعه اقتصادی است که حکمرانی پایدار را به عنوان الگویی برای برون‌رفت از کاستی‌های حکمرانی خوب می‌تواند مطرح کند. از ترکیب پارادایم توسعه به عنوان مغزافزار و حکمرانی خوب به عنوان راهکار عملیاتی‌سازی حکمرانی، این الگو شکل می‌گیرد. روش توصیفی - تحلیلی؛ نتیجه اینکه ارائه الگوی استفاده از پارادایم پایداری به‌عنوان مغزافزار و استفاده از مبانی حکمرانی خوب به عنوان نرم‌افزار و رویکرد اجرا می‌باشد.

۵. کریمی‌مله (۱۳۹۱)، در مقاله تأملی نظری در نسبت حکمرانی خوب و امنیت ملی؛ فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، شماره چهارم؛ سؤال: چه نسبتی بین دو مفهوم حکمرانی خوب و امنیت ملی برقرار است؟ و در کدام رویکرد امنیت ملی این دو متغیر مقوم یکدیگر ارزیابی می‌شوند؟ روش: تحلیلی - توصیفی؛ نتیجه: توسعه مفهومی افقی و عمودی امنیت و گسترش مراجع آن مبین آن است که زمینه‌ها و شرایط عینی که موجب تحول شیوه‌های حکمرانی و برآمدن الگوی حکمرانی خوب بر مبنای توسعه انسانی پایدار شده است به نحو مشابهی با دگرذیسی مفهومی امنیت ملی از رویکرد سستی به امنیت مدرن و پایدار گردیده و این دو ایده را از نظر مفهومی بسیار متقارن و از نظر علمی، ملازم یکدیگر ساخته است.

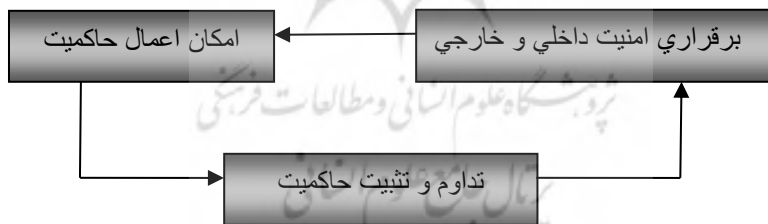
جمع‌بندی و ارزیابی پیشینه‌های تحقیق

در هیچ‌کدام از پیشینه‌های تحقیق، رابطه شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب و ۲۰ گانه مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار مورد بررسی قرار نگرفته است. برخی پیشینه‌ها صرفاً در چارچوب نظری و از منظر مکاتب گوناگون به بررسی حکمرانی خوب و امنیت ملی پرداخته‌اند؛ اما پژوهش حاضر کاربردی - توسعه‌ای و در جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار دارد.

ب) مبانی نظری حاکمیت^۱

حاکمیت یکی از عناصر اصلی دولت به‌شمار می‌رود. مفهوم جدید حاکمیت نخستین‌بار در اواخر قرن شانزدهم و برای بیان پدیده جدید دولت-سرزمین تدوین شد. این مفهوم در قالب حقوقی به واقعیت سیاسی اساسی آن عصر یعنی ظهور قدرت مرکزی که اقتدار خود را در زمینه قانون‌گذاری و اجرای قانون در داخل سرزمین مشخص اعمال می‌کرد، اشاره دارد. اما به‌طور مشخص باید گفت مفهوم حاکمیت در نظریات سیاسی دلالت بر این دارد که در هر نظام سیاسی، باید حدودی از قدرت مطلق برای تصمیم‌گیری نهایی وجود داشته باشد که تعدادی از افراد یا نهادهایی که برای تصمیم‌گیری صالح تشخیص داده شده‌اند، آن را اعمال کنند و قادر به اجرای تعلیمات باشند. این شخص یا مجموعه، حاکم نامیده می‌شود.

«حاکمیت دارای دو بعد داخلی و خارجی است؛ به‌طوری‌که در بعد داخلی توافق عمومی و امکان اعمال اراده و منویات دولت بر مردم و در بعد خارجی وجود زمینه برای موضع‌گیری و اراده مستقل در قبال حکومت‌های دیگر، مهم شمرده می‌شود. البته این دو بعد از لحاظ عینی کمتر قابل تفکیک‌اند. آنچه در بررسی رابطه حاکمیت با امنیت مهم است، تأثیر جدی محیط و ابزارهای امنیتی برای اعمال حاکمیت در هر دو بعد داخلی و خارجی است. شرایط لازم برای اعمال قدرت حکومت متعدد است که مهم‌ترین آنها وجود امنیت است. این رابطه در حالت معکوس نیز قابل بررسی است» (مرادیان، ۱۳۸۵: ۱۰-۹).

شکل شماره ۱: رابطه میان حاکمیت و امنیت

حکمرانی

واژه «حکمرانی» به معنای حکومت، فرمانروایی و رهبری است. از نظر بانک جهانی، حکمرانی عبارت است از: فرایند و نهادهایی که از طریق آنها تصمیمات گرفته می‌شود و اختیارات در یک کشور اعمال می‌شود (اکبری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۱).

حکمرانی خوب^۱

حکمرانی خوب را می‌توان بر اساس ویژگی‌های آن و یا بر اساس فرایند تعریف کرد. در تعریف بر اساس ویژگی‌ها، وضعیت حکمرانی خوب تعریف می‌شود (مانند تعریف بانک جهانی) درحالی‌که در روش دوم حکمرانی خوب بر اساس فرایند اعمال حاکمیت تعریف می‌شود (مانند تعریف «ماری رابینسون»، کمیسر عالی سابق حقوق بشر سازمان ملل متحد) (میدری، ۱۳۸۱: ۳۲-۳۱).

برخی از تعاریف حکمرانی خوب

«بانک جهانی»^۲ به عنوان یکی از نهادهای بین‌المللی معتبر در گزارشی که در سال ۱۹۸۹ میلادی منتشر کرده است، برای اولین بار حکمرانی خوب را به عنوان ارائه خدمات عمومی کارآمد، نظام قضایی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف کرده است (Stowe, 1992: 391).

«برنامه توسعه سازمان ملل»^۳ حکمرانی را همان اعمال قدرت سیاسی، اقتصادی و اداری برای مدیریت امور کشور در کلیه سطوح می‌داند، حکمرانی خوب بر اساس تعریف این نهاد شامل روش‌ها، فرایندها و نهادهایی است که به واسطه آن‌ها شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال، حقوق قانونی خود را اجرا و تعهداتشان را برآورده می‌سازند و تفاوتشان را تعدیل می‌کنند (UNDP, 1997: 2).

این نهاد همچنین، شاخص‌های حکمرانی خوب را تحت عنوان اصول هشت‌گانه شامل: پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، کارایی و اثربخشی، انصاف و عدالت معرفی کرده است (شریف‌زاده و قلی‌پور، ۱۳۸۲: ۱۰۰-۹۷).

1 - Good Governance

2 - World Bank (WB)

3 - United Nations Development Programme (UNDP)

تعریف شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب مبتنی بر نتایج پژوهش‌های برنامه توسعه سازمان ملل:

۱. پاسخگویی: پاسخگویی یک امر حیاتی برای مسئله حکمرانی متعالی است. نه تنها نهادهای دولتی بلکه بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی باید نسبت به عموم مردم و همه افراد ذی‌نفع پاسخگو باشند. به‌طور کلی یک نهاد یا سازمان نسبت به کسانی که در ارتباط مستقیم با تصمیم‌های آنها قرار دارند، پاسخگو خواهند بود. لازم به‌ذکر است پاسخگویی بدون وجود شاخص‌های شفافیت و قانون‌مداری قابل اجرا نیست.

۲. شفافیت: شفافیت به معنی جریان آزاد اطلاعات و قابلیت دسترسی سهل و آسان به آن برای تمام ذی‌نفعان مربوطه است. اطلاعات باید به اندازه کافی و به‌صورت قابل فهم در دسترس باشند و از طرف دیگر، اتخاذ تصمیمات و اجرای آن‌ها از قوانین و مقررات مشخصی پیروی کند.

۳. قانون‌مداری: برقراری نظام حکمرانی متعالی نیازمند چارچوب‌های قانونی عادلانه و منصفی است که از ویژگی بی‌طرفانه بودن برخوردار است. در این چارچوب باید از حقوق کلیه افراد مخصوصاً حقوق محرومان محافظت به‌عمل آید. اجرای این‌گونه قوانین در یک فضای بی‌طرفانه و مبتنی بر انعطاف، نیازمند دستگاه قضایی مستقل و نیروی پلیس بی‌طرف و عاری از فساد است.

۴. مشارکت‌جوئی: مشارکت به معنی حضور همه مردم در تصمیم‌گیری‌های مختلف است که هم به‌صورت مستقیم و هم از طریق نمایندگان و نهادهای واسطه‌ای قانونی و مشروع تحقق می‌یابد. مباحث مشارکت غالباً مبتنی بر وجود آزادی بیان و حق اظهارنظر همه افراد جامعه در حوزه‌های مختلف سیاسی و امنیتی خواهد بود؛ البته این امر لزوماً به معنی آن نیست که تمایلات، خواسته‌ها و نگرانی‌های تک‌تک افراد جامعه مورد توجه قرار می‌گیرد، بلکه منظور مشارکت حداکثری است که از طریق مکانیسم‌های خاص خود تحقق پیدا می‌کند. بنابراین ویژگی اصلی مشارکت همانا آزادی همه مردم در ابراز نظرات و دیدگاه‌های خود است که این امر در مرحله اجرا نیازمند ابزارهای خاصی از جمله رسانه‌های آزاد و نهادهای مدنی مستقل است.

۵. مسئولیت‌پذیری: حکمرانی متعالی نیازمند است که نهادها و فرایندهای تصمیم‌گیری در یک چارچوب زمانی منطقی به همه ذی‌نفعان آن خدمات لازم را ارائه دهد. نیل به این هدف تنها زمانی امکان‌پذیر است که نهادهای تصمیم‌گیر نسبت به تأمین خواسته‌ها و تمایلات افراد احساس مسئولیت داشته باشند.

۶. اجماع‌محوری: در واقع هر اندازه که نقطه‌نظرات موجود در یک جامعه از تفاوت‌های زیادی برخوردار باشند بالطبع بازیگران گوناگونی نیز وجود خواهند داشت، لذا حکمرانی متعالی نیازمند این است که منافع و سلايق مختلف در جامعه به سمت اجماعی گسترده که بهترین و بیشترین منفعت را برای تمام اجتماع در پی دارد، هدایت کند. این امر مستلزم این است که چشم‌انداز بلندمدت و وسیعی نسبت به آنچه برای توسعه انسانی پایدار ضروری است و چگونگی دستیابی به اهداف این‌چنین توسعه‌ای وجود داشته باشد. این مهم نیز تنها از طریق فهم و درک مفاهیم تاریخی، فرهنگی و اجتماعی جامعه قابل دستیابی است.

۷. کارایی و اثربخشی: حکمرانی متعالی به معنی آن است که نهادها و سازمان‌های تصمیم‌گیرنده همیشه نیازهای مردم را در نظر داشته باشند و از منابع موجود به صورت کارا استفاده کنند. مفهوم کارایی در ارتباط با حکمرانی متعالی به معنی استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفاظت از محیط زیست نیز خواهد بود لذا استفاده بهتر از منابع با حکمرانی ارتباط مستقیم دارد.

۸. انصاف و عدالت: در حکمرانی متعالی همه افراد باید از فرصت‌های برابر برخوردار باشند. رفاه یک جامعه وابسته به تضمین این امر است که همه اعضای آن احساس کنند در آن جامعه ذی‌نفع هستند برای تحقق این امر همه گروه‌های آسیب‌پذیر باید از حمایت‌های لازم برای افزایش توانمندی‌های خود برخوردار باشند (بیک‌زاده و قربانی، ۱۳۹۶: ۵).

حکمرانی خوب از منظر اسلام

امام علی (ع) در نامه‌ای که در سال ۳۸ ه.ق برای مالک اشتر به مناسبت برگزیدن او به فرمانداری مصر نگاشته، یک منشور حکومتی ارائه کرده است که تمام اصول حکمرانی خوب در آن مشهود است. مواردی نظیر مردم‌گرایی، هشدار به ریختن خون ناحق، پرهیزدادن از خودپسندی، منت‌گذاری، شتاب‌زدگی و امتیازخواهی؛ توصیه به عفو و صلح میان مردم، شادی نکردن برای مجازات و شتاب نداشتن در خشم، خود را امیر ندانستن، قطع ریشه هر دشمنی، وادار نکردن اطرافیان به ستایش و تملق‌گویی، یکسان قرار ندادن نیکوکار و بدکار، خشکاندن ریشه هرگونه خودخواهی، چپاولگری و بی‌انصافی خواص و خویشان و اجتناب از خونریزی. نظرات و عملکرد امام علی (ع) با شاخص‌های مطرح‌شده تحت عنوان حکمرانی متعالی از سوی بانک جهانی نه تنها منافاتی ندارد بلکه نکته حائز اهمیت در خصوص مؤلفه‌های حکمرانی از دیدگاه امام علی (ع) و بانک جهانی این است که تمامی مؤلفه‌های حکمرانی خوب از سوی امام علی (ع) به صورتی عملی اجرا شده است و تنها یک نظریه

نیست. نکته اساسی که میان نگاه اسلام به حکمرانی مطلوب و شاخص‌های مادی بانک جهانی تفاوت ماهوی ایجاد می‌کند، جنبه الهی حکومت‌داری است. در شاخص پاسخ‌گویی حکمران شایسته پاسخ‌گویی را به‌عنوان یک تکلیف پیش از هر چیز، در برابر خواسته‌های خداوند تبارک و تعالی می‌داند؛ زیرا در حکمرانی خوب، باید همه حرف‌ها، عمل‌ها، برنامه‌ها، موضع‌گیری‌ها، جنگ‌ها، صلح‌ها، رابطه‌ها و قطع رابطه‌ها، بر مبنای رهنمود مکتب و الهام گرفته از دین باشد (نهج‌البلاغه، خ: ۱۲۶). در شاخص قانونمداری، قوانین الهی سرلوحه کار قرار می‌گیرد و شخص حاکم، صرفاً مجری احکام الهی است؛ امام خمینی (ره) درباره این شاخص می‌فرماید: زمان امیرالمؤمنین (ع) هم قانون حکم می‌کرد، امیرالمؤمنین مجری بود. همه‌جا باید این‌طور باشد که قانون حکم کند؛ یعنی خدا حکم بکند، حکم خدا (موسوی خمینی، صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۷۱). خدامحوری در تعریف و تبیین شاخص شفافیت نیز نقش دارد؛ یعنی در تبیین شفافیت امور حکومتی نیز اراده خداوند نقش اساسی دارد. آنچه را خداوند دستور دهد که به صورت شفاف ابلاغ شود، حکمرانان در حکمرانی متعالی وظیفه دارند ابلاغ کنند و اگر ابلاغ نکنند سرزنش می‌شوند. امام علی (ع) با توجه به این شاخص، می‌فرماید: بدانید، حقی که شما بر عهده من دارید این است که چیزی را از شما مخفی ندارم، جز اسرار جنگ را، و کاری را بی‌مشورت شما نکنم، جز اجرای حکم خدا. حقی را که از آن شماست از موعد خود به تأخیر نیفکنم، و تا به انجامش نرسانم از پای ننشینم، و حق شما را به تساوی دهم (نهج‌البلاغه، خ: ۵۰). از فرمایش‌های امام علی (ع) در خصوص وظایف حاکم می‌توان به این نکته دست یافت که ایشان به اصل کارایی و اثربخشی اقدامات دولت پایبند بودند، تمام تلاش خود را برای تحقق عدالت، تأمین سعادت مادی و معنوی و توجه به رشد و بالندگی مردم به‌کار می‌بست، به‌طوری‌که تاریخ مؤید این امر می‌باشد، چرا که در دوران حکومت و حکمرانی ایشان توزیع بیت‌المال به‌صورت کاملاً عادلانه صورت می‌گرفت و شکاف طبقاتی به کمترین میزان خود رسید (آرایی، ۱۴۰۰: ۱۵۰).

امنیت^۱

امنیت یک مفهوم چندوجهی است و به همین جهت درباره معنای آن اختلاف زیادی وجود دارد. تعاریف مندرج در فرهنگ‌های لغت درباره مفهوم کلی امنیت، بر روی احساس آزادی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است تأکید دارند. واژه امنیت به‌عنوان یک مفهوم عام

همه شئون و ابعاد زندگی انسان را در برمی‌گیرد و با بقای نفس و صیانت و موجودیت انسان پیوند می‌خورد. از دیدگاه اسلام امنیت یکی از مواهب الهی است که در زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها می‌تواند وجود داشته باشد (هداوند میرزائی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۲).

نیاز به امنیت همواره از نیازهای اصلی و اساسی انسان به‌شمار رفته است. در سلسله‌مراتب انگیزه مازلو، نیاز به امنیت بلافاصله پس از نیازهای فیزیولوژیک قرار دارد (هنرور، ۱۳۹۸: ۲). اما واژه «امنیت ملی» به‌دنبال تشکیل دولت - ملت‌های جدید به‌طورجدی وارد ادبیات سیاسی و روابط بین‌الملل شده است (ریبعی، ۱۳۸۷: ۲۱).

امنیت ملی^۱

امنیت ملی حالتی است که ملتی بدون نگرانی از دست دادن تمام یا بخشی از جمعیت، دارایی یا سرزمین خود، به سر می‌برد (مرادیان، ۱۳۸۸: ۱۱). همچنین می‌توان گفت حکومت‌ها علی‌رغم محدود شدن قدرتشان (به لحاظ پاسخگویی به افکار عمومی)، هنوز هم در زمینه «امنیت ملی» نقش مسلط را ایفا می‌کنند (مرادیان، ۱۳۸۹: ۳۷۴).

درنهایت حفظ موجودیت کشور یعنی امنیت ملی، هدفی است که اگر به مخاطره افتد، مردم و دولت آماده هرگونه فداکاری در راه آن خواهند بود (مرادیان، ۱۳۸۹: ۶۵). فلذا امنیت ملی بسیار مهم است^۲ و امنیت یکی از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین نیازهای یک ملت و یک کشور است^۳. همچنین این نیاز پایدار است و هیچگاه تمام نمی‌شود و همواره اهمیت آن افزایش می‌یابد (شایگان، ۱۳۹۱: ۶۸). با توجه به اهمیت بالای امنیت ملی، موضوع جدید پایداری امنیت ملی برای محقق مورد توجه قرار می‌گیرد.

اصول قرآنی تأمین امنیت در الگوی امنیتی پیامبر (ص)

۱. صلح‌طلبی و پرهیز از تعصب در برخورد با مخالفان؛ ۲. مبارزه با جنگ‌افروزان و فتنه‌انگیزان؛
۳. پرهیز از استبداد و اجبار؛ ۴. ظلم‌ستیزی؛ ۵. نهی از اطاعت طاغوت؛ ۶. پایبندی به پیمان و برخورد با پیمان‌شکنان؛ ۷. پایبندی به قوانین الهی؛ ۸. درآمیختن نرمش و قاطعیت؛ ۹. برقراری عدل و قسط؛
۱۰. انفاق و رسیدگی به فقیران و محرومان.

در جمع‌بندی، رسالت اصلی پیامبر (ص) تربیت انسان کامل بود. کمال انسان منوط به مبارزه با موانع درونی مثل رذایل اخلاقی و موانع بیرونی استبداد و استکبار است. مبارزه با تهدیدات درونی مقدمه مبارزه با تهدیدات بیرونی است؛ از این رو در بحث امنیت فردی باید موانع درونی کمال را جزء تهدیدات محسوب کنیم. در واقع تعبیر جهاد اکبر و جهاد اصغر که در روایت نبوی آمده، اشاره به چنین مضمونی است. بی‌شک تأمین امنیت مستلزم احیای این نگرش قرآنی در جهان اسلام است و جهان معاصر بدون ایمان به خدای سبحان و پیروی از سیره معصومان به‌ویژه سیره نبوی (ص) به امنیت نخواهد رسید. در حقیقت امنیت متعالی نتیجه تمسک به سیره رسول خدا (ص) در مباحث نظری است (لکزایی، ۱۳۹۹: ۴۸-۶۴).

ابعاد امنیت ملی

۱. امنیت اجتماعی: باری بوزان، امنیت اجتماعی را به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع می‌دهد که بر مبنای آن افراد خود را عضو یک گروه خاص تلقی می‌کنند و همچنین امنیت از نظر وی معطوف به جنبه‌هایی از زندگی شخص است که هویت او را تضمین می‌کند. از دیدگاه بوزان، امنیت اجتماعی عبارت است از: توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی، جنسی و غیره در حفظ هستی و هویت خود. در واقع بوزان امنیت را حالت فراغت از تهدید هویت جمعی و گروهی تلقی می‌کند که می‌توان آن را شامل تمهیداتی برای حفظ زندگی اعضای جامعه و رفع تهدید از عنصر اتصال‌دهنده اعضای جامعه به یکدیگر در نظر گرفت و این احساس امنیت از طریق اعتماد به ترجمان‌های تأمین‌کننده امنیت، دولت، مدرسه، نظام اقتصادی، خانواده، شبکه دوستان و غیره تأمین می‌شود (بدخشان، ۱۳۹۸: ۳).

۲. امنیت سیاسی: در بعد سیاسی امنیت ملی می‌توان به ابعاد فرعی مانند ساختار، ضعف و قدرت، کارآمدی، میزان مشروعیت، امنیت دولت، احزاب، مسئله قومیت‌ها و اقلیت‌ها در جوامع، میزان نهادمندی جامعه مدنی در کشورها و شیوه مشارکت سیاسی اشاره کرد (زرقانی، سجاسی قیداری، موسوی، ۱۳۹۵: ۱۳۰).

۳. امنیت نظامی: امنیت نظامی یعنی داشتن قدرت دفاعی و تهاجمی برای یک کشور در مقابل تهدیدات نظامی خارجی. اگر کشوری دارای توان نظامی و دفاعی نباشد، می‌تواند مورد تهاجم خارجی واقع شود پس امنیت نظامی به معنای توان مقابله و دفاع یک کشور به‌وسیله نیروهای نظامی و تجهیزات و ابزارهای دفاعی از سرزمین و شهروندان خود است. به عبارت دیگر امنیت نظامی بر محافظت بی‌واسطه و مستقیم و فیزیکی از مرزها، قلمرو، سرزمین، شهروندان به‌وسیله نیروی نظامی و تسلیحات تأکید دارد.

۴. امنیت اقتصادی: از نظر «رابرت ماندل» امنیت اقتصادی میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات از مجرای عملکرد داخلی و حضور در بازارهای بین‌المللی می‌باشد (ماندل، ۱۳۷۹: ۱۰۷). امنیت اقتصادی عبارت است از آزادی از هر نوع ترس، شک و ابهام در بلااجرا ماندن تعهدات و مطالبات و در عین حال حصول اطمینان از برخورداری از ثمره فعالیت‌هایی که در زمینه تولید ثروت و توزیع و مصرف آن صورت می‌گیرد (برومند و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۵).

۵. امنیت فرهنگی: امنیت فرهنگی در معنای عینی آن فقدان تهدید به میراث فرهنگی و آثار و ارزش‌های کسب شده است و در معنای ذهنی آن فقدان ترس از حجم‌ها و حلقه‌هایی است که ارزش‌ها، آداب و رسوم، اعتقادات و باورها را در معرض خطر استحاله و یا نابودی قرار می‌دهد (صالحی امیری و افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۴). امنیت فرهنگی در حقیقت حفظ سنت‌ها و ارزش‌ها و آداب و رسوم و هویت ملی می‌باشد (بابالیان و رادبین، ۱۳۹۳: ۲۱).

امنیت ملی پایدار^۱

پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و... در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌شود. امنیت پایدار امنیتی است که همه عوامل به‌طور پیوسته به‌کار گرفته می‌شوند تا ارزش‌های اساسی مورد هجوم واقع نشوند و در صورت وقوع تهاجم اعم از فرهنگی، اقتصادی، سیاسی یا نظامی این ارزش‌ها فدای کسب صلح نگردند و از آن‌ها دفاع شود. امنیت پایدار برای جوامع و کشورها، یعنی نگهداشت استقلال، یکپارچگی سرزمینی، پاسداری از شیوه‌های زندگی ملی و جلوگیری از دخالت بیگانگان در امور داخلی است. در درجه نخست به معنای تأمین شرایطی است که کشور را از دست‌اندازی دیگران به استقلال سیاسی و ارزش‌های فرهنگی حفظ کند. امنیت پایدار به معنای تعادل پویا میان مؤلفه‌ها و عوامل مختلف مؤثر امنیت اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... است که متناسب با ویژگی‌های هر جامعه تدوین و اجرایی می‌گردد. همه شهروندان در برقراری امنیت پایدار با توجه به توان و وسع خود نقش دارند. وقتی که دولت و شهروندان به‌صورت مشترک در اداره جامعه سهیم باشند و برای اداره سرزمین در مقابل چالش‌ها و معضلات امنیتی متحد و یکپارچه باشند، امنیت پایدار شکل خواهد گرفت (بدخشان، ۱۳۹۸: ۵).

«جرج کنان»، امنیت پایدار را شامل امنیت ملی به علاوه امنیت انسانی می‌داند و معتقد است که برای استقرار امنیت پایدار نه تنها باید به امنیت دولت‌های ملی تمرکز کرد و حفظ تمامیت ارضی، استقلال و امنیت داخل آن را مدنظر قرار داد، بلکه باید به امنیت انسانی هم توجه کرد که امنیت افراد و اعضای جامعه است (Smith, 2008: 5).

گروه پژوهشی آکسفورد^۱ در برنامه‌های امنیتی پایدار به امنیت جهانی توجه دارد، این گروه معتقد است که امنیت پایدار به معنی توجه به امنیتی فراتر از امنیت ملی است، در نظر این گروه امنیتی پایدار است که تفکر آن امنیت بلندمدت جهانی باشد (Abbott & Marsden, 2008: 167).

«نایف رودهان» در کتاب «سه رکن امنیت ملی پایدار» مهمترین ارکان نظریه امنیت پایدار را شامل: الف) عدالت و پایداری؛ ب) واقع‌گرایی هم‌زیست‌گرایانه؛ ج) همکاری چندجانبه فرهنگی برشمرده است. (Al-Rodhan, 2009: 15).

با این همه امنیت پایدار تلفیقی از سه مفهوم امنیت ملی، امنیت انسانی و امنیت جهانی است و به دنبال این است که امنیت دولت‌ها را حفظ کند؛ بدون آنکه امنیت مردم را به خطر اندازد و بدون آنکه تهدیداتی که متوجه امنیت جهانی است همچون ایدز، تهدیدات زیست‌محیطی، تروریسم و جنایات سازمان‌یافته را تشدید کند (پورسعید، ۱۳۹۲: ۲۸-۲۷). همچنین ابعاد و مؤلفه‌های امنیت پایدار در سند چشم‌انداز کشور ما عبارت است از: کشور امن؛ امنیت اقتصادی، بازدارندگی همه‌جانبه؛ دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان (علایی، ۱۳۹۱: ۳۴).

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) معتقدند امنیتی پایدار است که همه‌جانبه باشد و تمام ابعاد اجتماعی، سیاسی، قضایی، نظامی و انتظامی، اخلاقی، اقتصادی و فرهنگی امنیت در جامعه تأمین شود و تمام حیطه‌های زندگی مردم جامعه اعم از محیط کار، خانه، دانشگاه، مدرسه، شهر، روستا، خیابان، جاده و... امنیت داشته باشند. ایشان مضمولین امنیت پایدار را همه آحاد مردم اعم از هر نژاد، گروه، مذهب، سلیقه و حتی مخالفان نظام تا زمانی که به عامل دشمن تبدیل نشده‌اند می‌داند و متولیان امنیت پایدار را علاوه بر نهادهای رسمی و غیررسمی، کل آحاد مردم اظهار می‌دارند (شایگان، ۱۳۹۱: ۸۲).

امنیت پایدار در مکتب امام خمینی (ره)

فیروزآبادی (۱۳۹۱) محورهای امنیت پایدار در کلام امام خمینی (ره) را در قالب ۱۰ محور به شرح ذیل بیان نموده است:

۱. حضور در صحنه: همه‌وهمه، مسئول سرنوشت کشور و اسلام هستند چه در نسل حاضر و چه در نسل‌های آتیه و چه بسا که در بعضی مقاطع، عدم حضور و مسامحه، گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است (صحیفه نور، ج ۲۱: ۴۲۲).

۲. معیشت مردم: تلاش در توسعه، احساس امنیت و در فکر آسایش و رفاه مردم بودن، از دیگر محورهای کلیدی امنیت سیاسی پایدار در مکتب امنیتی امام خمینی (ره) است.

۳. دفاع: اصرار و تداوم دفاع از جان و مال و ناموس مردم از پایدارترین اصول تأمین امنیت در مکتب امام خمینی (ره) است.

۴. استقلال و همبستگی ملی: محور دیگر در مکتب امنیتی امام خمینی (ره)، تأکید پی‌گیری و حفاظت و پاسداری از استقلال و همبستگی ملی که با پرداخت بهای سنگین به‌دست آمده است، بخشی از امنیت پایدار محسوب می‌شود. «اگر کشوری بخواهد امنیت را توأم با استقلال کامل تأمین کند، کار مقداری مشکل و سخت خواهد بود، تأمین امنیت دشوارتر خواهد بود و بالمآل جامعه بار سنگین‌تری را بر دوش خواهد کشید. چنین کشوری دارای دشمنان فراوانی در سطح جهان و منطقه خواهد بود.»

۵. قانون‌گرایی: یکی دیگر از عوامل ایجاد امنیت پایدار در جامعه، قانون‌گرایی و پرهیز از قانون‌گریزی است. در مکتب امام خمینی (ره)، «همه باید در سایه قانون با امنیت کامل به سر برند و هیچ حاکمی حق ندارد برخلاف مقررات و قانون شرع مطهر قدمی بردارد.»

۶. توجه به مصالح جهان اسلام در محیط بین‌الملل: امام راحل در مورد امنیت پایدار با تکیه بر محیط بین‌الملل نیز بر روابط حسنه و مسالمت‌آمیز و احترام متقابل و تأکید بر عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر به همراه نفی سلطه و سلطه‌پذیری و تأکید مداوم بر حفظ مصالح جهان اسلام تأکید دارند.

۷. مراقبت فرهنگی و استقلال آن از فرهنگ مخالف و مهاجم: رویکرد دیگر در مکتب امنیتی امام خمینی (ره) تأکید بر حفاظت از اقتدار فرهنگی در موجودیت و حیات جامعه است. حضرت امام (ره) تأمین پایداری در امنیت فرهنگی را از جمله دستاوردهای انقلاب اسلامی دانستند که توسط دانشگاه مستقل و حوزه شکل می‌گیرد. برقراری امنیت پایدار از طریق تقویت هویت و فرهنگ مستقل اسلامی - ایرانی از وظایف دولت اسلامی است.

۸. عدالت در جامعه: برقرار کردن عدالت در جامعه یکی از اهداف مهم در تأمین امنیت و پایداری آن به‌شمار می‌آید. امام (ره) آن را بهترین وسیله جلب اعتماد مردم و موفقیت و دوام دولت‌ها می‌داند و می‌فرماید: «در جمهوری اسلامی عدل اسلامی جریان پیدا می‌کند. عدالت الهی بر تمام ملت سایه می‌افکند.» (صحیفه نور، ج ۹: ۴۲).

۹. تأمین سازوکار نظارت عمومی در جامعه: یکی از نرم‌ترین حوزه‌های پایداری امنیت، تأمین سازوکار نظارت عمومی در جامعه است.

۱۰. ایستادگی و تحمل سختی‌ها: نکته کلیدی در حفاظت از دستاوردهای امنیت‌ساز در کشور توجه به تأمین امنیت، عزت و سعادت، ایستادگی و تحمل سختی‌ها است که امام (ره) در این رابطه می‌فرماید: «من مطمئنم که ملت عزیز ایران یک لحظه استقلال و عزت خود را با هزار سال زندگی در ناز و نعمت، ولی وابسته به اجانب و بیگانگان معاوضه نمی‌کند (صحیفه نور، ج ۱۶: ۴۴۶).

اهداف امنیت پایدار از نظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

از نظر امام خامنه‌ای اهداف امنیت پایدار حداقل در هشت محور زیر می‌تواند جهت‌گیری شود:

۱. حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور؛ ۲. تحقق رفاه مردم؛ ۳. تحقق ثبات سیاسی کشور؛ ۴. حرکت عمومی در جهت استقلال فکری، علمی، مادی و معنوی جامعه؛ ۵. حفظ و اشاعه ارزش‌های ملی، فرهنگی و دینی؛ ۶. فراهم کردن زمینه دقت و مراقبت مسئولان در برابر توطئه‌های بیرونی؛ ۷. دستیابی به اهداف و منافع مادی و معنوی در سطح ملی و فراملی ۸. بالابردن اقتدار ملی برای استمرار و استحکام حکومت دینی (لکزائی و مهری، ۱۳۹۲: ۴۱).

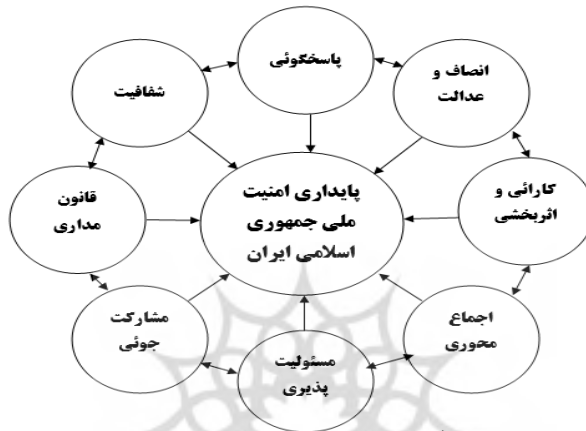
تعریف عملیاتی محقق از متغیرهای تحقیق

حکمرانی خوب (متغیر مستقل): حکمرانی خوب شامل تمام فرایندهای حکومت‌کردن است که همه عناصر حکمرانی اعم از نهادهای حاکمیتی، دولت، جامعه مدنی، بخش خصوصی و عمومی، ملزم به رعایت شاخص‌های آن شامل پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، اجماع محوری، کارایی و اثربخشی، انصاف و عدالت هستند.

امنیت ملی پایدار (متغیر وابسته): امنیتی است همه‌جانبه که امنیت تمام ابعاد اجتماعی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی را در همه شرایط و زمان‌ها و در تمام مکان‌ها و موقعیت‌ها برای آحاد مردم کشور به‌صورت یکسان و ماندگار تأمین و تثبیت می‌کند.

مدل مفهومی تحقیق

در مدل مفهومی زیر که برگرفته از نظریه‌های حکمرانی خوب و نظریه‌های پایداری امنیت ملی ترسیم شده است، دلالت بر تأثیر هر کدام از دوایر پیرامون (که نمایانگر شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب است) بر پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دایره مرکز دارد. همچنین دوایر پیرامون باهم ارتباط دارند، بدین صورت که شاخص‌های حکمرانی خوب همانند حلقه‌های متصل زنجیر موجب تبلور حکمرانی خوب خواهند شد.

شکل شماره ۲: مدل مفهومی تحقیق

روش تحقیق

روش تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی- توسعه‌ای و از نظر رویکردی، توصیفی - تحلیلی است. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه است. جامعه آماری ۱۳۰ نفر، حجم نمونه برابر فرمول کوکران ۶۹ نفر و پایائی پرسش‌نامه از روش تکرار آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ از طریق SPSS تأیید شده است. جامعه آماری تحقیق بر اساس مطالعات مقدماتی و مشورت با اساتید محترم، شامل رؤسا، معاونین، مدیران، پژوهشگران و مدرسان، با مدرک علمی کارشناسی ارشد و بالاتر و حداقل ۱۵ سال سابقه کار در ادارات حاکمیتی و امنیتی هستند که شرایط مزبور مراحل گزینش دانشجویان دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی لحاظ شده است.

روش نمونه‌گیری در این پژوهش هدفمند غیرنسبتی است. در خصوص روایی پرسش - نامه تعداد ۱۵ پرسش‌نامه پیش‌آزمون تهیه و در میان جامعه نمونه توزیع گردید. درنهایت محقق پس از چهار مرحله اصلاح سؤال‌ها و همچنین مصاحبه با برخی از پاسخ‌دهندگان و تعیین میزان دقت پاسخ مکتوب آنان، به یکنواختی برداشت پاسخ‌دهندگان از مفهوم سؤال‌ها

رسیده است. البته روایی پرسش‌نامه در این تحقیق از طریق گروه نخبگان نیز تأیید گردیده و از روش تکرار آزمون و همچنین اندازه‌گیری ضریب آلفای کرونباخ که عدد ۰/۸۹ به دست آمده، پایایی یا اعتبار پرسش‌نامه به شرح زیر تأیید شده است.

جدول شماره ۱: خلاصه نمونه‌های بررسی شده

نمونه‌ها	تعداد	%
معتبر	۶۹	۱۰۰
نامعتبر	۰	۰
کل	۶۹	۱۰۰

جدول شماره ۲: آماره پایانی

تعداد سؤال	آلفای کرونباخ استاندارد شده	آلفای کرونباخ
۱۶۰	۰/۸۹	۰/۸۹

طبق جدول بالا، آلفای کرونباخ کلی و استاندارد شده پرسش‌نامه ۰/۸۹ است. طبق قواعد علم آمار اگر قابلیت اعتماد پرسش‌نامه‌ای بالای ۷۰ درصد باشد آن پرسش‌نامه پایا بوده و آماده توزیع در سطح جامعه آماری، سپس نمونه‌گیری و پس از آن انجام تحلیل‌های آماری مورد نظر است؛ بنابراین با توجه به توضیحات داده شده پرسش‌نامه به طور کامل پایایی دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

٪۱۰۰	۵۵٪	۳۱/۸٪	۱۰/۱٪	۲/۸٪	٪۰	درصد فراوانی	
۶۹	۲۴	۲۷	۸	۰	۰	فراوانی	اجماع محوری
٪۱۰۰	۳۴/۷٪	۳۹/۱٪	۲۶٪	٪۰	٪۰	درصد فراوانی	
۶۹	۴۹	۱۲	۶	۱	۱	فراوانی	کارایی و اثربخشی
٪۱۰۰	۷۱٪	۱۷/۳٪	۸/۶٪	۱/۴٪	۱/۴٪	درصد فراوانی	
۶۹	۴۶	۱۷	۵	۱	۰	فراوانی	انصاف و عدالت
٪۱۰۰	۶۶/۶٪	۲۴/۶٪	۷/۳٪	۱/۴٪	٪۰	درصد فراوانی	
۵۶۲	۳۳۷	۱۷۱	۶	۶	۲	فراوانی	جمع کل
٪۱۰۰	۵۹/۹٪	۳۰/۴٪	۸/۱٪	۱٪	۰/۳٪	درصد فراوانی	

با توجه به ردیف جمع کل در جدول بالا کاملاً مشخص است که ۵۹/۹ درصد از پاسخ‌دهندگان میزان تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب را بر امنیت ملی پایدار خیلی زیاد و ۳۰/۴ درصد دیگر گزینه زیاد را انتخاب کرده‌اند و در مجموع ۹۰/۳ درصد پاسخ‌دهندگان ارتباط شاخص‌های حکمرانی خوب را بر امنیت ملی پایدار، مؤثر تشخیص داده‌اند. لذا تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر امنیت ملی پایدار اجتناب-ناپذیر است.

جدول شماره ۵: همبستگی‌ها در سطح یک، معنی‌دار هستند

ردیف	شاخص‌های حکمرانی متعالی (متغیر مستقل)	امنیت ملی پایدار (متغیر وابسته)	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
۱	پاسخگویی	امنیت ملی پایدار	۰/۱۰۸	۰/۰۳
۲	شفافیت	امنیت ملی پایدار	۰/۳۲۰	۰/۰۲
۳	قانون‌مداری	امنیت ملی پایدار	۰/۳۴۱	۰/۰۰۰
۴	مشارکت‌جویی	امنیت ملی پایدار	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰
۵	مسئولیت‌پذیری	امنیت ملی پایدار	۰/۲۷	۰/۰۱
۶	اجماع محوری	امنیت ملی پایدار	۰/۱۸	۰/۰۰۰
۷	کارایی و اثربخشی	امنیت ملی پایدار	۰/۲۳۳	۰/۰۰۰
۸	انصاف و عدالت	امنیت ملی پایدار	۰/۱۱	۰/۰۳

در جدول بالا معنادار بودن رابطه شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب با امنیت ملی پایدار مشخص شده است.

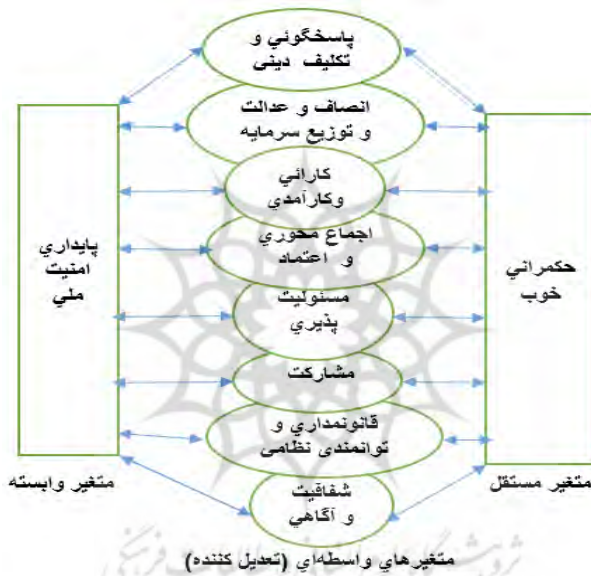
ب: تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۱. در این پژوهش، محقق در بررسی الگوی حکمرانی خوب با انواع متنوعی از الگوهای حکمرانی نوظهور نظیر حکمرانی متعالی، حکمرانی متدانی، حکمرانی علوی، حکمرانی اسلامی و حکمرانی تقنینی، مواجه گردیده که در بعضی موارد در حال تکمیل ادبیات محتوایی می‌باشند؛ با فرض یقین بر اینکه الگوی حکمرانی متعالی از میان الگوهای موصوف مناسبترین گزینه برای حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران باشد، اما فرض مذکور، دال بر نفی مطلق الگوی حکمرانی خوب محصول پژوهش‌های غربی نخواهد بود و برخلاف نتایج بسیاری از تحقیقات مشابه که حکمرانی خوب در ایران را مورد نقد قرار داده‌اند، نتایج بررسی‌های این تحقیق حاکیست که حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران قابل تعمیم است، دلیل این مدعا همین بس که در متون حکمرانی خوب ضمن تعریف هر کدام از شاخص‌های هشت‌گانه، بر ارتباط تنگاتنگ شاخص‌ها همانند حلقه‌های زنجیر تأکید شده است؛ به‌عنوان نمونه شاخص قانون-مداری چنانچه هر شاخصی در چارچوب مصوبات قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قرار نگیرد شرایط شاخص بودن را از دست خواهد داد و مرجع قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در قالب شاخصی همچون «شفافیت» مانند فیلتری از ورود هرگونه القانات مضر با رویکرد حکومت‌های لیبرال دمکرات و نیز از ورود موضوعات امانیستی و غیردینی در زیست بوم نظام جمهوری اسلامی ایران به شدت ممانعت و جلوگیری خواهد کرد. بنابراین الگوی حکمرانی خوب و شاخص‌های آن در جمهوری اسلامی ایران نیز قابل تعمیم است.

۲. با توجه به نتایج پرسش‌نامه‌ها، همه شاخص‌های هشت‌گانه حکمرانی خوب با ۲۰ مؤلفه امنیت ملی پایدار جمهوری اسلامی ایران رابطه معناداری دارند، به‌طوری‌که می‌توان گفت عدم ارتباط حکمرانی خوب و امنیت ملی پایدار، اجتناب‌ناپذیر است، بنابراین ضمن تأیید فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی تحقیق، در نتایج آماری مشخص گردید که رابطه متغیرها رابطه‌ای مستقیم و تأثیرگذار متقابل و دوسویه است که در شکل زیر رابطه مذکور به‌تصویر درآمده است:

بررسی مفهوم هشت شاخص حکمرانی خوب و ۲۰ مؤلفه امنیت ملی پایدار حاکی است بخش اعظم شاخص‌ها و مؤلفه‌ها برهم منطبق و همپوشانی معنایی دارند و می‌توان گفت که ارتباط شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار همچون تاروپودی درهم تنیده‌اند که گویا از تلفیق و اشتراک آن‌ها طیف‌هایی نافذ (در قالب متغیرهای واسطه‌ای و تعدیل‌کننده) بر متغیرهای مستقل و وابسته برمی‌تابند. به‌طوری‌که هر کدام از دوائر شکل زیر که در واقع مشترکات شاخص‌های حکمرانی خوب و

مؤلفه‌های امنیت ملی هستند هم در حکمرانی خوب و هم در امنیت ملی پایدار تأثیر یکسانی خواهند داشت. یعنی شاخص «مشارکت» و یا «مسئولیت‌پذیری» به هر میزانی که در حکمرانی خوب تأثیرگذار است، به همان اندازه در ایجاد امنیت ملی نیز اثر خواهد داشت. یعنی چنانچه شاخص‌های حکمرانی خوب توسط حکمرانان جمهوری اسلامی ایران اجرا گردند، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران نیز تأمین خواهد شد. حال چنانچه مؤلفه‌های امنیت ملی رعایت گردد و در نتیجه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تأمین شود، حال در این بستر امن، حکمرانان می‌توانند شاخص‌های حکمرانی خوب را محقق سازند و به عبارتی هر دو متغیر تحقیق لازم و ملزوم و مکمل همدیگر خواهند بود.

شکل شماره ۴: مشترکات شاخص‌های حکمرانی خوب و مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار

۳. هنگامی پایداری امنیت ملی محقق خواهد شد که همه ابعاد و مؤلفه‌های امنیت ملی در روابط متغیرها منظور گردند.

۴ با توجه به ارتباط مستقیم و دوسویه متغیرها و همچنین مشترکات شاخص‌های حکمرانی و مؤلفه‌های امنیت ملی، پایداری امنیت ملی موجب پایداری حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران خواهد شد.

نتیجه

- حکمرانی متعالی به شاخص‌هایی اشاره می‌کند که بقای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را در ابعاد اجتماعی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی حفظ نماید. نتایج تحقیق عبارت‌اند از:
۱. الگوی حکمرانی متعالی در جمهوری اسلامی ایران قابل تعمیم است.
 ۲. فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی مبنی بر این‌که رابطه حکمرانی متعالی و شاخص‌های هشت‌گانه آن با پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، رابطه‌ای معنادار است، تأیید می‌گردد.
 ۳. روابط متغیرها به صورت ساختارگرا و به شکل متقابل و دوسویه می‌باشند به گونه‌ای که رعایت شاخص‌های حکمرانی خوب موجب تأمین امنیت ملی پایدار جمهوری اسلامی ایران می‌گردد و هم‌چنین رعایت مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار نیز بستری لازم جهت انجام حکمرانی خوب است.
 ۴. شاخص‌های حکمرانی متعالی و مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار به دلیل همپوشانی معنایی به عنوان متغیر مشترک (واسطه‌ای و تعدیل‌کننده)، بر هر دو متغیر مستقل و وابسته، تأثیر یکسان دارند.
 ۵. موضوع پایداری امنیت ملی مستلزم رعایت همه ابعاد امنیت ملی است تا در مواجهه با هرگونه تهدید احتمالی علیه امنیت ملی کشور، شرایط پایدار امنیت ملی دست‌خوش تغییر نگردد.
 ۶. پایداری امنیت ملی موجب پایداری حکمرانی متعالی در جمهوری اسلامی ایران می‌گردد.

پیشنهادها

۱. تعیین نهادی مسئول جهت تدوین الگویی جامع از حکمرانی بومی ایرانی-اسلامی به نحوی که الگوی حکمرانی خوب برگرفته از پژوهش‌های غربی را نیز از همه ابعاد پوشش دهد و به مراتب غنی‌تر باشد.
۲. ابلاغ فراگیر دستورالعمل اجرایی الگوی جامع حکمرانی موصوف برای همه آحاد مردم اعم از نهادهای حاکمیتی، دولت، جامعه مدنی، بخش‌های خصوصی و عمومی.
۳. بسترسازی آموزش کاربردی مفاد الگوی حکمرانی مزبور به صورت آموزش‌های ضمن خدمت و آموزش‌های عمومی و تخصصی.
۴. تعیین نهادی جهت پیگیری و نظارت بر حسن اجرای دستورالعمل الگوی جامع حکمرانی بومی ایرانی-اسلامی.
۵. آینده‌نگری جهت بسط الگوی جامع حکمرانی مزبور به عنوان الگویی قابل بهره‌برداری برای دیگر

کشورها

منابع

الف) منابع فارسی

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه (۱۳۸۹)، ترجمه محمد دشتی، چاپ اول، قم: نشر مشرقین.
۳. اکبری، سارا؛ فیله‌کش، مریم و تقوی، سید محمدعلی (۱۳۹۵). تأملی در باب حکمرانی متعالی برای تحقق زندگی مطلوب در سیره امام علی (ع)، *دوفصلنامه سیاسی*، ۸ (۱).
۴. آرابی، وحید (۱۴۰۰). حکمرانی خوب، چاپ دوم، تهران: انتشارات فرهیختگان دانشگاه.
۵. بابالیان، مجید و رادبین، علیرضا (۱۳۹۳). *پژوهش‌های اجتماعی اسلامی*، ۲۰ (۱۰۱).
۶. بدخشان، مهدی (۱۳۹۹). نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب، مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، جلد ششم، تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
۷. برومند، شهزاد و همکاران (۱۳۸۷). امنیت اقتصادی در ایران و چند کشور منتخب (مطالعه تطبیقی)، *مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی*.
۸. بیک‌زاده، جعفر و قربانی، صابر (۱۳۹۶). حکمرانی خوب چیست؟ *نشریه حسابداری - مدیریت و اقتصاد با رویکرد پویایی اقتصاد ملی*، ملایر: دانشگاه آزاد اسلامی.
۹. پورسعید، فرزاد (۱۳۹۲). فرهنگ توصیفی اصطلاحات، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۱۰. حاجیانی، ابراهیم؛ پورسعید، فرزاد؛ فاضلی، نعمت‌ا...؛ مرادی، داوود؛ پروین، ستار؛ پویافر، محمدرضا و دیگران (۱۳۹۷). اعتراضات و ناآرامی‌های دی‌ماه ۱۳۹۶، *تحلیل‌ها و برآوردها*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۱. ربیعی، علی (۱۳۸۷). *مطالعات امنیت ملی (مقدمه‌ای بر نظریه‌های امنیت ملی درجهان سوم)*، تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، چاپ چهارم، مقدمه کتاب.
۱۲. زرقانی، سید هادی؛ سجاسی قیداری، حمدالله و موسوی، سیده زهرا (۱۳۹۵). *درآمدی بر مهاجرت و امنیت*، تهران: انجمن ژئوپلیتیک ایران، چاپ اول.

۱۳. شایگان، فریبا (۱۳۹۱). امنیت پایدار از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، فصلنامه آفاق امنیت، شماره چهاردهم، تهران: انتشارات ناجا.
۱۴. شریف‌زاده، فتاح و قلی‌پور، رحمت‌اله (۱۳۸۲). حکمرانی خوب و نقش دولت، فصلنامه فرهنگ مدیریت.
۱۵. صالحی‌امیری، سیدرضا و افشاری نادری، افسر (۱۳۹۰). مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران، فصلنامه راهبرد، ۲۰ (۵۹).
۱۶. علائی، حسین (۱۳۹۱). امنیت پایدار در سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی، انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، ۱۰ (۳۹).
۱۷. عموزاد خلیلی، سجاد؛ علویان، مرتضی و جعفری، علی‌اکبر (۱۳۹۹). تأثیر حکمرانی متعالی از بعد سیاسی بر امنیت ملی در بین اقوام «با تأکید بر قوم ترکمن»، مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، جلد پنجم، تهران: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
۱۸. عیوضی، محمدرحیم؛ مرزبان، نازنین و صالحی، معصومه (۱۳۹۶). از بررسی حکمرانی خوب تا الگوی حکمرانی پایدار، فصلنامه راهبرد، ۸۵.
۱۹. فتاحی، سجاد و قاسمی، روح‌ا... (۱۳۹۷). پایداری ملی و سیستم‌های حکمرانی (ایران و مسئله پایداری)، تهران: مرکز بررسی‌های ریاست جمهوری.
۲۰. فیروزآبادی، حسن (۱۳۹۱). «امنیت پایدار در مکتب امام خمینی (ره)»، تهران: انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
۲۱. کریمی‌مله، علی (۱۳۹۱). تأملی نظری در نسبت حکمرانی خوب و امنیت ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۵ (۴).
۲۲. لکزایی، نجف و مهری، علی (۱۳۹۲). ولایت ماندگار، امنیت پایدار، فصلنامه امنیت ملی، تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی، ۲ (۷).
۲۳. لکزایی، نجف (۱۳۹۹). امنیت متعالیه، چاپ دوم، قم: انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

۲۴. مرادیان، محسن (۱۳۸۵). درامدی بر ابعاد و مظاهر تهدیدات، تهران: انتشارات مرکز آموزش شهید صیاد شیرازی.
۲۵. مرادیان، محسن (۱۳۸۸). تهدید و امنیت (تعاریف و مفاهیم)، تهران: انتشارات مرکز آموزش شهید صیاد شیرازی.
۲۶. مرادیان، محسن (۱۳۸۹). مبانی نظری امنیت، تهران: انتشارات دانشکده فارابی.
۲۷. ملک‌شاهی، مجتبی؛ کشیشیان‌سیرکی، گارینه و حسینی‌فر، عبدالرحمن (۱۴۰۰). وضعیت حکمرانی خوب و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷-۱۳۹۰)، فصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، تهران: انتشارات انجمن جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۴ (۴).
۲۸. موسوی خمینی (ره)، روح‌ا... (۱۳۶۹). صحیفه نور، جلد ۹، ۱۶، ۲۱، تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۲۹. میدری، احمد و خیرخواهان، جعفر (۱۳۸۳). حکمرانی خوب بنیان توسعه، چاپ اول، تهران: انتشارات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۳۰. هداوندمیرزائی، مهرباب؛ گراوند، علی‌قربان؛ مختاری‌نژاد، حمید و ملاشاهی، علیرضا (۱۴۰۰). امنیت ملی، شهر و صلح‌آمیزترین روش دفاعی، چاپ اول، تهران: انتشارات طیف‌نگار.
۳۱. هنرور، جمال‌الدین (۱۳۹۸). مفاهیم پایه‌ای امنیت در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی، تهران: انتشارات رهروان پویش.

ب) منابع انگلیسی

1. Abbott, C. and Marsden, S. (2008), *Tigers and Dragons: Sustainable Security in Asia and Australia*, London Singapore, Oxford Research Group and the Singapore Institute of International Affairs.
2. Al-Rodhan, Nayef RF (2009), *The Three pillars of Sustainable National Security in a Transnational World*, Geneva Centre for Security Policy. http://www.Americanprogress.org/issues/2008/06/sustainable_security.html
3. Smith, Gayle (2008):
4. Stowe, Kenneth(1992), *Good piano won't play bad music*, Administrative reform and Good Governance, public Administration. VOL, 70
5. United Nations Development Programme(UNDP) (1997), *Governance For Sustainable Human Development*, present at: www.Undp-pogar.Org/publications/governance/goodgov.pdf

The relationship between governance and the stability of the national security of the Islamic Republic of Iran

Mohammad Shah Mohammadi¹

Abstract

One Of The Most Basic Duties Of Governments Regarding The Citizens And Society Of The Countries Is To Provide National Security. Security As A Platform For The Life, Growth And Progress Of People In Different Fields Is Essential And Considering The Complex Relationships Between The Components Affecting The Dimensions Of National Security, The Stability Of National Security As A Way To Ensure National Security Now And Then. The Future Is Considered By Governments. Also, The "Good Governance" Model, Which Is The Basis For Measuring The State Of Governance Among Countries By The United Nations Development Program In The Form Of 8 Indicators, And Has A Functional Implication With Stable National Security, Is An Option Chosen By The Researcher To It Should Be Examined With The Stability Of National Security. Based On This, The Researcher Has Chosen His Subject In Terms Of "Good Governance" And "Stability Of National Security In Iran". The Main Goal Of The Research Is To Know The Relationship Between Exalted Governance And The Stability Of The National Security Of Iran. The Research Method Applied Is Developmental In Terms Of The Purpose And Descriptive-Analytical In Terms Of Approach. The Collection Of Information Is By Library Method And Questionnaire. The Data Of This Research Has Been Analyzed Using SPSS Software. The Statistical Population Is 130 People And The Sample Size Is Equal To The Cochran Formula Of 69 People, And The Reliability Of The Questionnaire Has Been Confirmed By The Method Of Repeating The Test And Calculating The Cronbach's Alpha Coefficient Of 0.89 Through SPSS. In Conclusion, It Was Found That There Is A Significant, Direct, Reciprocal And Two-Way Relationship Between Good Governance And The Stability Of National Security In The Islamic Republic Of Iran, So That The Stability Of The National Security Of The Islamic Republic Of Iran, Has A Direct And Reciprocal Relationship In The Stability Of Good Governance In Iran.

Keywords: Governance, Exalted Governance, Good Governance, National Security, Stability Of National Security, Iran

1. Assistant professor, member of the academic staff of the Supreme National Defense University, Tehran, Iran.